

Enkele niet-alledaagse vissoorten in onze wateren

Jan Haelters

In de voorbije jaren bereikten ons een aantal berichten over vangsten van niet alledaagse vissoorten – naar onze normen – in Belgische wateren. Omdat deze niet zouden verloren gaan in de massa informatie die tegenwoordig op ons afkomt via websites en sociale media, willen we er hier enkele beschrijven, en in een context plaatsen. De lijst is niet volledig; zo maken we geen uitgebreid verslag van Maanvissen (*Mola mola*) of van een gestrande Reuzenhaai (*Cetorhinus maximus*) (uitvoerig vermeld in Haelters et al., 2017), noch van Trekkersvissen (*Balistes capriscus*) die af en toe gevangen worden, of van de vangst, aan de lijn, van een bij ons niet vaak gemelde Vorskwab (*Raniceps raninus*) voor de Haan, op ongeveer een halve mijl uit de kust op 16 september 2017 (melding Dirk, Seapearl).

Boniter (*Sarda sarda*)

Frederique Blaise meldde ons dat hij op 10 augustus 2015, ten westen van de Stroombank (op 2 mijl van de kust voor Westende), een Boniter gevangen had tijdens visserij op Makreel (*Scomber scombrus*) (foto 1). Blijkbaar was men in de buurt van een school Horsmakreel (*Trachurus trachurus*) aan het hengelen. Het dier was 49 cm lang en woog naar schatting anderhalve kg. Deze soort wordt al enkele jaren in relatief grote aantallen gesignaleerd in Zweedse en Noorse wateren, en ook in Nederland werd er eentje gevangen in augustus 2015 (Van der Ploeg, 2015). In onze wateren is het een zeer zeldzame verschijning. Poll (1947) kent geen gevallen voor België, en Rappé en Eneman, (1988) vermelden een stranding in 1986 te Blankenberge.

We mogen ons aan onze kust misschien ook klaarmaken voor het verschijnen van Blauwvintonijn (*Thunnus thynnus*), grote broer van de Boniter. In 2017 bereikten ons talrijke berichten van het opnieuw algemener worden van deze soort in de Noordzee, met onder meer het aanspoelen van een groot exemplaar op de Brouwersdam te Zeeland op 31 juli 2017, en vangsten in Denemarken en Noorwegen. Deze spectaculaire roofvis is in de jaren zestig uit de Noordzee verdwenen door overbevissing en misschien ook vervuiling of het verdwijnen van zijn geschikte prooi, maar nu zwemt hij er weer rond. Een groei van de populatie na het invoeren van strengere regels voor de visserij, en de plaatselijke groei in de populaties pelagische vissoorten zoals Ansjovis (*Engraulis encrasicolus*) en Sardien (*Sardina pilchardus*) onder invloed van klimaatsveranderingen worden naar voren geschoven als mogelijk verklaringen voor de terugkeer van deze soort (Bennema 2018, Petitgas et al. 2012, Montero-Serra et al. 2015).

De website van de ‘Belgian Confederation of Sea Anglers’ (BCSA; www.seawitch.be/bcsa) geeft een uitvoerige beschrijving van de vangst van de Boniter. Het opnieuw bezoeken van de nieuwspagina van deze website leverde onverwacht nog een andere opmerkelijke vissoort op...

Grote pieterman (*Trachinus draco*)

De Kleine pieterman (*Echiichthys vipera*) is een algemeen voorkomend visje aan onze kust, maar in een nog niet zo ver verleden kwam ook de Grote pieterman er blijkbaar zeer algemeen voor. Volgens Poll (1947) “*wordt de soort soms in grote aantallen in de netten van sleepnetvissers aangetroffen*”. De Grote pieterman was decennia lang nagenoeg afwezig in onze wateren, maar lijkt er nu terug te keren. Al in een BCSA nieuwsbericht van 5 oktober 2013 werd de soort vermeld: “*Oppassen geblazen! Grote pietermannen nu ook aan onze kust*”. Een beroepsgarnaalvisser uit Zeebrugge zou al enkele weken lang op 5 - 6 mijl uit de kust “*meer dan 100 Grote pietermannen gevangen hebben per nacht*”. Men voorspelde toen al dat het niet lang zou duren voor hengelaars deze soort zouden vangen.

Op 31 juli 2015 werden er maar liefst acht gevangen door hengelaars ter hoogte van de Oostdyckbank, nabij de radartoren. Het waren volwassen dieren: de meeste hadden een lengte tussen 35 cm en 40 cm; de grootste Grote pieterman mat ruim 45 cm en was 680 gram zwaar (nieuwsbericht BCSA, 23 augustus 2015). Ter vergelijking: de grootste Grote pieterman in Nederland geclaimd bij de Nederlandse Commissie Record Zeevissen – NCRZ meet slechts 39,7 cm (gevangen door hengelaars die vertrokken vanuit Vlissingen; Anoniem, 2017). Enkele dagen later werden in de buurt van de Oostdyckbank nog wat Grote pietermannen gevangen. Blijkbaar wordt de smakelijke soort sinds kort ook weer aangeland door professionele kustvissers (Kerckhof, dit nummer), en moeten we besluiten dat deze soort sinds kort ten minste plaatselijk opnieuw tamelijk algemeen voorkomt in de zuidelijke Noordzee.

Europese Atlantische steur (*Acipenser sturio*)

Het is lang geleden dat nog nieuws kwam over de vangst van een Europese Atlantische steur (*Acipenser sturio*) in onze wateren. De laatste keer – volgens onze gegevens - was dat in 2007 – minder dan een jaar na een oproep in het Visserijblad om vangsten te melden (Haelters & Kerckhof, 2006). In de nacht van 11-12 februari 2007 werd een Steur gevangen voor de kust van Westende door de N.86 Surcouf. Het dier werd levend aangeland, en vrijgelaten in de haven van Nieuwpoort – na bevestiging dat het een bedreigde en beschermde soort betrof. Het dier was voorzien van een Frans merkplaatje, aangebracht op 27 augustus 1996 in de Gironde. Het dier mat toen 57 cm, in 2007 ruim anderhalve meter!

Door overbevissing, vervuiling en infrastructuurwerken op rivieren werd de Europese Atlantische steur in 2007 nog beschouwd als “zo goed als uitgestorven”. Enkel in de rivieren Garonne en Dordogne, die samenvloeien in het estuarium van de Gironde, hadden zich in het recente verleden nog steuren voortgeplant, maar de laatste voortplanting was daar waargenomen in 1994 en 1995. Het dier dat in 2007 voor onze kust gevangen was, is één van de dieren die toen geboren werden. Een honderdtal andere steuren geboren in de Garonne en de Dordogne in 1994 (laatste natuurlijke voortplanting vastgesteld) – 1995 (‘geassisteerde’ voortplanting met behulp van enkele geslachtsrijpe dieren gevangen in de Gironde) werden gebruikt in het *kweekprogramma-van-de-laatste-hoop* in Frankrijk en Duitsland. Dat programma kan gerust beschouwd worden als een succesverhaal: het heeft er ongetwijfeld voor gezorgd dat deze grootste migrerende vissoort van Europa nog niet uitgestorven is. Vanaf 2007 had het kweekprogramma resultaat: vanaf dan werden vele tienduizenden larfjes en jonge steuren vrijgelaten in Frankrijk, Nederland en Duitsland. In Nederland heeft men in 2012 en 2015 tientallen steuren vrijgelaten, en enkele van deze dieren werden reeds gevangen (en opnieuw vrijgelaten).

Op 8 maart 2016 was het prijs in onze wateren, op 4 mijl voor Zeebrugge. Het ging om één van de 53 Europese Atlantische steuren die in juni 2015 in de Rijn in Nederland, op de grens met Duitsland, vrijgelaten waren. Het dier is voorzien van een transponder, waardoor men zijn route naar zee kon reconstrueren, en van een uitwendige tag met een nummer (het gaat om het dier ‘8091’). Het dier werd na de vangst levend teruggezet.

Intussen bestaat discussie over welke steur we bij ons zouden moeten herintroduceren. Onderzoek, uitgevoerd aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, heeft immers aangetoond dat niet de Europese Atlantische steur, maar wel de verwante Noord-Amerikaanse Atlantische steur of Oostzee steur (*Acipenser oxyrinchus*) in de Noordzee de dominante soort was (Thieren et al., 2016). Deze steur is recent uitgestorven in de Oostzee, maar komt nog voor langs de kust van de noordwest Atlantische Oceaan. Sporadisch worden exemplaren gevangen in Europa (Elvira et al., 2015). Voor deze soort bestaat een herintroductieprogramma in de Oostzee.

Summary

Recently a number of rare fish species – for Belgian waters – were caught: Atlantic bonito (*Sarda sarda*), greater weever (*Trachinus draco*) and European Atlantic sturgeon (*Acipenser sturio*).

Dankwoord

Dank aan en Paul Phlips voor de informatie over de Grote pieterman en de Boniter, aan Dirk van de Seaparl voor de info over de vorskwab en aan Frederique Blaise voor het gebruik van de foto.

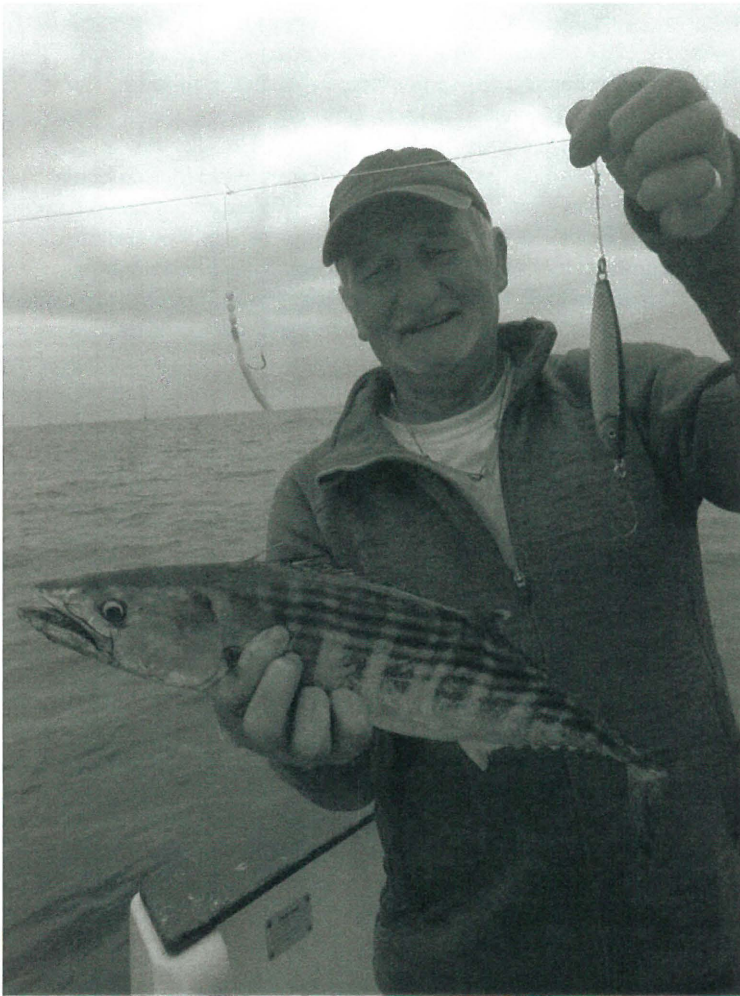

Foto 1: Boniter gevangen voor Westende in 2015 (foto Paul Philips – Frederique Blaise)

Literatuur

ANONIEM, 2017. Opnieuw een grote Grote pieterman. Zeehengelsport. Nieuwsbericht 6 juli 2017, beschikbaar op www.zeehengelsport.nl/3198/opnieuw-een-grote-grote-pieterman/.

- BENNEMA, F.P., 2018. Long-term occurrence of Atlantic bluefin tuna *Thunnus thynnus* in the North Sea: Contributions of non-fishery data to population studies. *Fisheries Research* 199: 177-185.
- ELVIRA, B., LEAL, S., DOADRIO, I. & ALMODÓVAR, A., 2015. Current occurrence of the Atlantic sturgeon *Acipenser oxyrinchus* in northern Spain: A new prospect for sturgeon conservation in Western Europe. *PLoS One*. 2015 Dec 30; 10(12): e0145728. doi: 10.1371/journal.pone.0145728.
- HAELTERS, J. & KERCKHOF, F., 2006. De steur verdwijnt. *Het Visserijblad* 73(5): 18-19.
- HAELTERS, J., KERCKHOF, F., RUMES, B., POTIN, M. & JAUNIAUX, T., 2017. Strandingen en waarnemingen van zeezoogdieren en opmerkelijke vissen in België in 2016. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN), Brussel. 30 pp.
- MONTERO-SERRA, I., EDWARDS, M. & GENNER, M.J., 2015. Warming shelf seas drive the subtropicalization of European pelagic fish communities. *Global Change Biology* 21 (1): 144.
- PETITGAS, P., ALHEIT, J., PECK, M.A., RAAB, K., IRIGOIEN, X., HURET, M., VAN DER KOOIJ, J., POHLMANN, T., WAGNER, C., ZARRAONAINDIA, I. & DICKEY-COLLAS, M., 2012. Anchovy population expansion in the North Sea. *Marine Ecology-progress Series* 444: 1-13.
- POLL, M., 1947. Faune de Belgique. Poissons marins. Musée Royal d'Histoire Naturelle de Belgique, Brussel. 452 p.
- RAPPÉ, G. & ENEMAN, E., 1988. De zeevissen van België. De Strandwerkgroep.
- THIEREN, E., ERVYNCK, A., BRINKHUIZEN, D., LOCKER, A. & VAN NEER, W., 2016. The Holocene occurrence of *Acipenser* spp. in the southern North Sea: the archaeological record. *Journal of Fish Biology* 89(4): 1958-1973.
- VAN DER PLOEG, J., 2015. Tonijn duikt voor het eerst op in Nederland. *De Volkskrant* 27 augustus 2015; beschikbaar via www.volkskrant.nl.

**Jan Britostraat 24
8200 Brugge**